

tolle kohdistetussa asiantuntijalausunnossa Heikki Hiilamo on avannut muutamia konkreettisia lähtökohtia askeleiksi kohti perustuloa. Nykyisen sosiaaliturvan yksilöllistämällä, yhdenvertaisuuden lisäämisellä, etuuksien yhdistämisellä, byrokratian karsimisella, tulovähen-

rotuksen yksinkertaistamisella päästäisiin jo pitkälle perustulon tiellä. Näidenkään uudistusten läpivienti ei kuitenkaan ole helppoa, mikäli perustuloon ei malteta suhtautua pragmaattisesti ja varovaisesti.

Sosiaalieteilijöitä odotetaan nyt pamflettia vankempaa nä-

ta sosiaalipolitiikkaa voitaisiin kehittää perustulon avulla. Tällä hetkellä keskustelu on niin hajanaista, että tarvitaan joku viheltämään peli poikki. Muuten neljäntoista vuoden päästä ilmestyy taas uusi ”perustulon aika” -kirjoitelma.

Monikulttuurinen arki

KATRI OTONKORPI-LEHTORANTA & HANNA YLÖSTALO

Monikulttuurisuuden sukupuoli käsittelee monikulttuurisia kohtaamisia suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa sukupuolen näkökulmasta. Kirjoittajat tarkastelevat näitä kohtaamisia yhteiskunnan eri alueilla, kuten työssä, kansalaisjärjestöissä, perheessä, koulussa, virastoissa ja mediassa. Monet kohtaamisista ovat hyvin arkisia. Kirjan artikkeleita yhdistää kysymys osallisuudesta ja kuulumisesta sekä niiden esteistä: kuka saa kuulua suomalaisten joukkoon ja miten kuulumisen edellytykset sukupuolittuvat? Kokoavana käsitteenä kirjassa toimii arjen kansalaisuus, jolla kirjoittajat viittaavat yhteisön arkiseen, täysimittaiseen jäsenyyteen. Kyse on siten kansalaisuuden perinteisiä käsitteellistyksiä, kuten poliittista kansalaisuutta, laajemmasta lähestymistavasta. Artikkelit tekevät näkyviksi niitä moninaisia arkipäivän prosesseja, puheita ja toimintoja, joissa kansalaisuutta rakennetaan ja osallisuudesta

neuvotellaan.

Teos on puheenvuoro sukupuolentutkimuksessa ajankohittaiseen intersektionaalisuuskeskusteluun eli pohdintoihin yhteiskunnallisten erojen, kuten sukupuolen, iän ja kansalaisuuden, yhteen kietoutumisesta. Vaikka intersektionaalisuuden käsitettä käytetään säästeliäästi, on kirjassa keskeisesti kyse erojen yhteen kietoutumisesta sekä etnisyyden tai kulttuurin kaltaisten käsitteiden yhtenäisyyden kyseenalaistamisesta. Kirja tuokin ansiokkaasti esiin sen, miten esimerkiksi etnisiä vähemmistöjä jäsentävät sukupuolen, yhteiskunnallisen aseman ja iän tapaiset valtaerot. Ymmärrys siitä, miten erilaiset erot eletään yhtäaikaisesti, mahdollistuu nimenomaan arjen näkökulman kautta.

Kirja jakautuu johdantoartikkeliin sekä kolmeen osaan. ”Kohtaamisia diasporatilassa” käsittelee erilaisia monikulttuurisia kohtaamisia. ”Arkielämä ja ylirajainen kansalaisuus”

Suvi Keskinen, Jaana Vuori & Anu Hirsiaho (toim.)
Monikulttuurisuuden sukupuoli
Kansalaisuus ja erot
hyvinvointiyhteiskunnassa
Tampere University Press, 2012

puolestaan tarkastelee Suomeen muuttaneiden ihmisten arkielämää ja ylirajaisia suhteita. ”Monikulttuurinen työ, osallisuus ja ulossulkeminen” puolestaan avaa monikulttuurista viranomais- ja järjestötyötä ja niissä rakentuvia mukaan ottamisen ja ulossulkemisen prosesseja. Kirjan artikkelien jaottelu kolmeen osaan on jossain määrin keinotekoinen, koska osat eivät muodosta toisistaan selkeästi teemoiltaan eroavia yhtenäisiä kokonaisuuksia. Jaottelu tarjoaa kuitenkin lukijalle jonkinlaisia välietappeja.

Kirjan johdantoartikkelissa Suvi Keskinen ja Jaana Vuori valottavat eroja, kuulumista ja osallisuutta hyvinvointiyhteiskunnassa sekä avaavat kirjan keskeisiä käsitteitä, kuten kan-

salaisuutta, sukupuolta ja kulttuuria. He nostavat esiin, että moninaisuutta ja erilaisuuteen liittyviä kysymyksiä on viime aikoina lähestytty kulttuurista painottavasta näkökulmasta, jolloin on sivuutettu etnisyyteen ja rodullistaviin jakoihin liittyvät sosiaaliset ja taloudelliset eriarvoisuudet. Keskinen avaa samaa aihetta myös omassa artikkelissaan kirjan kolmannessa osassa, jossa hän tarkastelee väkivaltatyön ammattilaisten kuvauksia perheväkivallasta monikulttuurisuuden kontekstissa.

Useissa kirjan artikkeleissa tarkastellaan pohjoismaisen sukupuolten tasa-arvon ja monikulttuurisuuden hankauskohtia. Esimerkiksi Veronika Honkasalo käsittelee artikkelissaan Nuorisotyön monikulttuurisuus ja sukupuoli sitä, miten sukupuolten tasa-arvo määrittyy nuorisotyöntekijöiden puheissa ”maan tavaksi”, jota muualta tulevien tulee kunnioittaa ja toimia sen mukaisesti. Sitä pidetään suomalaisen osalta jo saavutettuna asiana, kun taas ”muut” eivät ole omaksuneet tasa-arvoa samassa määrin periaatteekseen. Suvi Keskinen ja Jaana Vuori kirjoittavatkin omassa artikkelissaan: ”Maahanmuuttajanaisen hahmolla on keskeinen osa projektissa, jossa valistuksen perintöön vedoten määritellään demokratian, tasa-arvon ja vapauden kaltaiset arvot eurooppalaisiksi, sillä juuri alistettuja ’maahanmuuttajanaisia’ auttamalla eurooppalaiset voivat osoittaa valistuneisuutensa ja arvojen erinomaisuuden”. Yksi kirjan kiinnostavimmista havainnoista onkin, että tasa-arvopuhe voi olla myös toiseuttamisen keino.

Kirjan artikkelit käsittelevät monikulttuurisuutta osana

muuta yhteiskunnallisia muutoksia ja murroksia esimerkiksi työn ja politiikan kentillä. Olga Davydova tarkastelee artikkelissaan Suomeen muuttaneiden venäjänkielisten naisten kertomuksia haurastuvista työmarkkinoista. Davydova kyseenalaistaa sen, että työ on arkipuheessa yhteiskuntakelpoisuuden mittari, jonka kautta maahanmuuttajia ja heidän ”hyödyllisyyttään” sekä loppujen lopuksi heidän oikeuttaan olla Suomessa arvioidaan. Prekaareilla työmarkkinoilla tämä tarkoittaa työhön pyrkimisen pakon sisäistämistä, valmiutta venyä, tehdä kaikkea tarjottua työtä ja opiskella jatkuvasti uutta. Niin ikään Jaana Vuori huomauttaa artikkelissaan, että työmarkkinakansalaisuudelle painottuva kotouttamisen malli sulkee esimerkiksi kotiäidit ulkopuolelleen. Näin kirjoittajat osallistuvat ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin keskusteluihin ja ottavat niihin myös rohkeasti kantaa.

Tarkastellessaan viranomaiskäytäntöjä, joissa valtaväestöön kuuluvat ja maahanmuuttajat kohtaavat, kirja tuo kiinnostavalla tavalla esiin sen, miten monet maahanmuuttajien kanssa työskentelevät tahottomaan uusintavat luokitteluja, toiseutta ja jopa arkipäivän rasismia. Päivi Honkatukia ja Leena Suurpää tuovat artikkelissaan maahanmuuttajataustaisten nuorten miesten rikollisuudesta esiin sen, että rasismi on näiden nuorten arkea määrittävä kokemus, joka kuitenkin helposti ohitetaan, kun nuorten ongelmista keskustellaan institutionaalisissa yhteyksissä. Viranomaisten vaikeuksia tunnistaa maahanmuuttajataustaisten ihmisten eroja ja ryhmäsuhteissa ilmeneviä jännitteitä käsitte-

lee myös Marko Juntunen artikkelissaan monietnisen muslimiväestön ja suomalaisviranomaisten suhteista turkulaislähiössä. Maahanmuuttajat voivat kokea hyvää tarkoittavan ”kulttuurista” puhumisen viranomaiskohtaamisissa ja muissa julkisissa tiloissa riskialttiiksi, sillä se pakottaa keskustelijat sijoittamaan itsensä kiistanalaiseen poliittis-uskonnollisiin sosiaalisiin luokituksiin.

Suurimmassa osassa kirjan artikkeleita käytetään etnografista tai diskurssianalyttisistä otetta ja nojataan erilaisiin havainnointi- ja haastatteluaineistoihin. Artikkelien kysymyksenasettelut huomioon ottaen tämä on täysin perusteltua, mutta laajempien (esimerkiksi tilastolisten) aineistojen käytön mahdollistaneet tarkastelunäkökulmat olisivat tarjonneet teokseen virkistävän lisän.

Sekä kirjan toimittajilla että muilla kirjoittajilla on pitkä teoreettinen osaaminen (ja osin myös käytännöllinen arjen kokemus) kirjan teemoista. Tämä näkyy vahvana analyttisena otteena läpi kirjan. Mistään kevyestä teoksesta ei näin ollen sisällöllisesti ole kysymys, mutta huoliteltu kieli tukee luettavaa, eikä lukija herkästi väsy teoksen äärellä. Teos muodostaa kattavan kokonaisuuden, joka avaa erojen ja moninaisuuden ulottuvuuksia ajatuksia ja lisäkysymyksiä herättävällä tavalla. Kirjaa voi suositella erityisesti aiheesta kiinnostuneille opiskelijoille ja tutkijoille. Ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opettajille teos tarjoaa runsaasti materiaalia ja mahdollisuuksia ottaa tematiikka esille hyvinvointiyhteiskunnan instituutioiden ja viranomaiskäytäntöjen ammatillaisia koulutettaessa.